

Platform Monumententoezicht Zonnepanelen, installaties en monumenten, wat kan, wat kan niet?

Woensdag 6 april 2022
Winkel van Sinkel te Utrecht

Natuurlijk willen eigenaren van monumenten ook zonnepanelen op hun dak kunnen plaatsen. Maar hoe behoud je dan de cultuurhistorische waarden van het pand? Welk beleid kun je daarvoor als overheid ontwikkelen? Het Platform Monumententoezicht kwam na twee jaar eindelijk weer fysiek bijeen om, deze keer, over dit onderwerp het gesprek te voeren. Met een voorbeeld van een gemeentelijke praktijk, een kijkje in de keuken van de rijksoverheid, een toelichting op technische consequenties en een vooruitblik hoe straks met deze materie kan worden omgegaan wanneer de Omgevingswet is ingevoerd.

Christian Braak opent de bijeenkomst – foto ERM

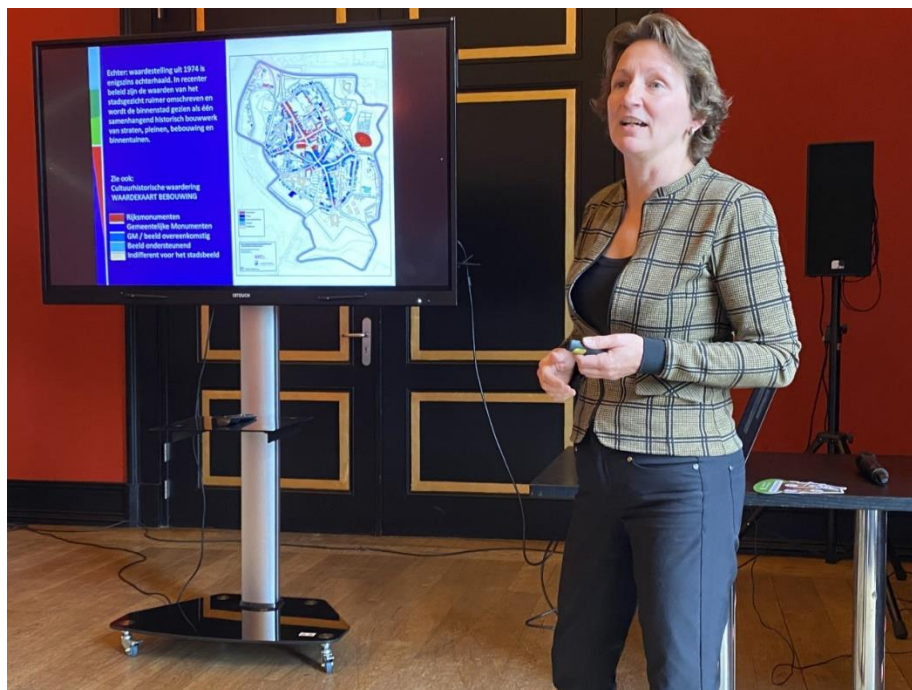
Doesburg peilde mening

De halfjaarlijkse bijeenkomst van het Platform Monumententoezicht, waarin ERM samenwerkt met de Vereniging BWT Nederland en de Federatie Grote Monumentengemeenten, was goed bezocht – ‘eindelijk kunnen we elkaar weer eens een hand geven’ was misschien wel de meest geplaatste opmerking woensdagmiddag 6 april in de vergaderzaal van de Utrechtse Winkel van Sinkel. Onder leiding van ERM-directeur Christian Braak ging allereerst Madeline Roelofs, architect bij het Gelders Genootschap, in op het lokale beleid. Met Doesburg als voorbeeld. Daar had de gemeente een enquête uitgezet onder de inwoners. 277 bewoners (waarvan 104 monumenteigenaar) gaven hun mening over het plaatsen van zonnepanelen op daken binnen het beschermde stadsgezicht. ‘Veel reacties volgden vanuit principiële overwegingen’, vertelde Madeline Roelofs, ‘mensen stellen het milieu boven het beschermde gezicht of omgekeerd en gaan niet mee in het maken van afwegingen’. Veel ergernis bleek er te bestaan over de legeskosten en de bijkomende kosten voor tekenwerk. En een meerderheid was tegen een onderscheid tussen verschillende straten en gebieden binnen het beschermde stadsgezicht.

Mede op basis van de uitkomsten van deze enquête heeft Doesburg een nieuw beleid ontwikkeld. Hoofdpunten hieruit zijn:

1. Geaccepteerd wordt dat zonnepanelen soms zichtbaar zijn als onderdeel van het duurzaamheidsbeleid;
2. Voor het hele gebied wordt langs dezelfde richtlijnen geadviseerd;
3. Zonnepanelen op monumenten blijft maatwerk;
4. De leges voor een aanvraag zonnepanelen zijn met 50% verlaagd;
5. De indieningsvereisten om in een vooroverleg te bepalen of de zichtbaarheid van de beoogde zonnepanelen mogelijk onevenredige afbreuk doet aan het beschermde stadsgezicht zijn versoepeld.

Haar presentatie is [hier](#) te downloaden.

Madelinde Roelofs – foto ERM

Zon op dak

Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) stelt zich ten doel om zoveel als mogelijk hernieuwbare energie op de daken van rijksgebouwen op te wekken. 'We hebben een voorbeeldrol te vervullen', stelde Vera Franken, architect en expert Duurzaamheid en Monumenten bij het RVB. Zij lichtte het programma Zon op Dak toe. Hiermee streeft RVB een besparing van circa 300 megaton CO₂ na, door voor 2030 geschikte daken van rijksgebouwen te voorzien van zonnepanelen. Daarvoor is een aantal criteria ontwikkeld. Op de belangrijkste ervan ging Vera Franken nader in: constructie, brandveiligheid, monumentale status en de aansluiting op het bestaande systeem. Maar ook zaken als auteursrecht van de architect spelen een rol, merkte zij op.

Aanhakend op de eisen van het RVB voor brandveiligheid presenteerde zij het concept van 'Dubbel Duurzaam', een brandvertragend vegetatiedak onder zonnepanelen. 'Ons idee is om de kansen te testen op brandvertraging van een extensief vegetatiedak, als ondergrond voor zonnepanelen op platte of flauw hellende daken. Want brandveiligheid is een belangrijk item – en mogelijk struikelblok – bij het plaatsen van zonnepanelen. In plaats van bijvoorbeeld dikke lagen grind is het interessant om te onderzoeken hoe brandvertragend de grondlaag van vegetatiedaken zijn. En natuurlijk hoe dik die grondlaag moet zijn. Er zijn geen officiële cijfers over en er is ook geen certificering voor. Hierdoor wordt er niet gekozen voor een vegetatiedak onder zonnepanelen. Zonde, want zo'n dak is niet alleen goed voor de biodiversiteit en klimaatadaptatie, maar vergroot ook de productiviteit van de panelen', aldus Vera Franken. Ze noemde het verder belangrijk om als rijksoverheid de mitsen en maren te delen. 'Bijvoorbeeld via ERM, die hierbij een heel belangrijke rol met haar richtlijnen kan vervullen. Want, besloot zij haar bijdrage, 'ook op het gebied van klimaatbeleid moeten de ambities voor monumenten zo hoog mogelijk zijn.'

Haar presentatie is [hier](#) te downloaden.

Vera Franken – foto ERM

Inpassen van installaties

Adviseur Kees Zandijk, werkzaam bij DWA, ging in op vragen als 'Waar let de gemeente op bij het inpassen van installaties?' Puntsgewijze behandelde hij de verschillende aandachtsvelden, waaronder het voldoen aan de wettelijke eisen (minimaal WABO), en – procesmatig – letten op gezamenlijke planvorming en om voldoende ruimte te bieden aan deskundigen, zoals van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hij hield de zaal ook voor te letten op de kansen om installaties aan het oog te onttrekken, om zorg te dragen voor reversibele maatregelen, en waar mogelijk een en ander te combineren met de restauratie van een monument.

Een mooi voorbeeld was het nabij gelegen voormalige stadhuis van Utrecht. Daar zijn de bouwkundige en installatietechnische ingrepen bij de grootschalige renovatie op een zorgvuldige manier uitgevoerd, met oog voor het monumentale karakter van het gebouw. 'We hebben goed gekeken naar het gebouw en geluisterd naar de gebruikers', vertelde Kees Zandijk. W'ant enerzijds is gekeken naar zorgvuldige, veelal onzichtbare inpassing van verduurzamingsmaatregelen en installatietechnische voorzieningen in het monument, anderzijds moesten de gebruikers wel kunnen rekenen op een functionele en comfortabele werk- en ontmoetingsomgeving. Naast voor de hand liggende maatregelen, als isolatie van de schil en energiezuinige installaties, konden zonnepanelen op het monument worden geplaatst. Niet aan de zichtzijden, maar op onzichtbare dakvlakken aan de binnenzijde'.

Zijn presentatie is [hier](#) te downloaden.

Kees Zandijk – foto ERM

Belang van omgevingsplan

Wico Ankersmit, directeur van Vereniging Bouw en Woningtoezicht Nederland, sloot de bijeenkomst af. Hij ging in zijn presentatie in op de komende Omgevingswet in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit bij verduurzaming. Met name de splitsing in bouwactiviteiten gaf hij veel aandacht. 'De bouwtechnische en ruimtelijke beoordeling wordt uit elkaar gehaald en gesplitst in twee los van elkaar staande activiteiten. De (technische) bouwactiviteit en de Omgevingsplanactiviteit. Dit noemen wij "de knip". Met deze knip zal "het bouwen van een bouwwerk" moeten worden getoetst aan twee verschillende soorten regels.

Enerzijds aan de bouwtechnische regels, gesteld in de hoofdstukken 4 en 5 van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), en anderzijds aan de regels die de gemeente heeft opgenomen in het Omgevingsplan'.

'In de Omgevingswet', vervolgde Wico Ankersmit, 'wordt uitsluitend gekeken naar de bouwtechnische risico's van de bouwactiviteit, en niet meer naar de plaats van de bouwactiviteit. Voldoet het initiatief aan de voorschriften uit het Bbl, om zonder vergunning voor de activiteit bouwen te mogen worden gerealiseerd, dan maakt het voor die bouwtechnische kant van de knip niet uit of het aan voor- of achterkant van een gebouw, in een weiland of zelfs in de openbare ruimte wordt gebouwd. Of het initiatief wel of niet op die plek mag worden gebouwd, wordt bepaald aan de andere kant van de knip, namelijk op basis van de omgevingsplanactiviteit. Zo worden met de invoering van de knip direct veel meer bouwwerken bouwtechnisch vergunningvrij dan nu het geval is'.

Hij wees de toehoorders op het belang van de omgevingsplanactiviteit. In artikel 5.21 van de Omgevingswet staat dat deze omgevingsplanactiviteit toeziet op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Iedere gemeente heeft er groot belang bij dit goed uit te werken in het omgevingsplan,' aldus Wico Ankersmit.

Zijn presentatie is [hier](#) te downloaden.

Wico Ankersmit – foto ERM